
**K.ƏLİYEVANIN AZƏRBAYCAN DÖVLƏT
MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNIVERSİTETİNİN
QUBA FİLİALINDA PEDAQOJİ FƏALİYYƏTİ**

1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində işlədiyim vaxt Kübra xanım haqqında çox eşitmişdim. 1991-ci ildə Qubada Universitetin filialı açılarkən Kübra xanıma “Dekorativ – tətbiqi sənət” bölməsinin “Xalçaçılıq” şöbəsinə dəvət etdim. Lakin o zaman ilk illər Quba filialında mövcud olan Bədii keramika və Bədii metal fakültəsində də Kübra xanımın dərsləri vardı. O, hər iki fənnin texnologiyasında dərs deyirdi. Bədii metaldan məşhur zərgər və bu gün də bu işlə məşğul olan Məmməd müəllim də Kübra xanımla birlikdə bu sənətin Qubada tələbələrə öyrədilməsi üçün əlindən gələni əsirgəməirdi. Lakin Kübra xanımın əsas dərsləri “Azərbaycan xalçaçılığının tarixi, texnologiyası və layihələndirilməsi” idi. Sənətsünaslıq elmində dərs demək üçün az bir müddətdə bu gün AMEA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun direktoru olan, AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə və bir də Xəzər Zeynalov da gəlirdi. Lakin Kübra xanım filial açılardan bağlanan günə qədər (1991-2001-ci illər) öz bilik və bacarığını, əməyini əsirgəmədi. Onlarla kadr hazırladı, hansı ki, o kadrlar by gün Qubada incəsənətin müxtəlif sahələrini özündə əks etdirən müəssisələrdə müəllim kimi çalışırlar. Məsələn, Nəzakət Sülymanovanın adını qeyd etmək olar ki, o Texniki peşə məktəbində dərs deməklə bərabər, eyni zamanda, xalçaçılıq üzrə istehsalat birliyi olan Fatma xanımın xalça fabriki üçün də mütəmadi çeşnilər çəkərək onlara təqdim edir. Kübra xanımın Qubada dərs dediyi Neva Ağəliyeva artıq 20 ilə yaxındır ki, Azərilmə birliyinin baş rəssamı kimi çalışır.

Kübra xanımın Quba fəaliyyətinin ilk illərində xalça sənətinə böyük maraq olsa da, bizim üçün ən çətin maddi – texniki bazanı yaratmaq idi. Müəllim kadrlarımız az idi, elmi – kütləvi və metodiki vəsaitimiz yox dərəcəsində idi. Yataqxana da yaşayış üçün yararlı deyildi.

Buna baxmayaraq, hamı böyük həvəslə işə başladı. Regionda bu sahədə təcrübəsi olan mütəxəssislər işə cəlb olundu. Bakıdan lazımi elmi – metodiki

ədəbiyyat, dərslik və dərs vəsaitlərini tapıb gətirdik. Bu sahədə Kübra xanımın zəhməti əvəzsiz oldu. Məşhur xalçaçı rəssam L.Kərimovun böyük zəhmətlə nəşr etdirdiyi “Azərbaycan xalçası” kitabının yeganə nadir nüsxələrindən birini tapıb gətirdi. L.Kərimov Azərbaycanın rayonlarını qarış – qarış gəzərək Azərbaycan xalçaçılıq qruplarına mənsub olan xalça çeşnilərini toplayıb, onların təsnifini vermiş, kodlaşdırmış, Azərbaycan xalçaçılıq məktəbinin inkişafına yeni təkan vermişdir.

Kübra xanım L.Kərimovun ən sevimli və istedadlı tələbələrindən olmuş, sonradan onun yolunu davam etdirərək bu sənətin sirlərini fakültədə təhsil alan gənc tələbələrə öyrədirdi. Daxili imkanlar hesabına tezliklə texnoloji laboratoriya yaratdıq, tələbələr nəzəri biliklərini həmin laboratoriyada tətbiq etməli və təcrübə verdişlərə yiyələnməli idilər.

Çox çəkmədi ki, digər bir çətinliklə də üzləşdik ki, bu da Rusiya Federasiyasından ölkəmizin şimal rayonlarına verilən qazın dayandırılması oldu. Soyuq şəraitdə dərsləri keçmək mümkün deyildi. Rəngkarlıq dərslərində tələbələrin əli qələm tutmurdu. Bir neçə auditoriyalara odun sobaları qoydurduq, odun və yanacaq əldə etdik. Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, biz işimizi dayandırmadıq.

Elmi Şuranın yekdil rəyi əsasında belə bir qərar verildi ki, layihə işləri verən tələbələr, onu tətbiq etməli, xalça toxumağı öyrənməli, diploma təqdim etdiyi layihənin xalçasını da toxumalıdır. İşə cəlb etdiyimiz qocaman xalçaçı Hürüyyə xalanın bu sahədəki zəhməti əvəzsiz idi. Onun tələbələri Kübra xanımla birgə səyi nəticəsində çoxəsrlik xalça çeşnilərini, ilmələri, onların rəng çalarlarını seçib ayırır, həmin layihələri məharətlə zərif naxışlara – ilmələrə çevirirdilər.

Kübra xanım ən soyuq şaxtalı günlərdə belə Bakıdan Qubaya gələrək dərslərini tədris edirdi. Bu əsl fədakarlıq nümunəsi idi və tələbələrə də bu fədakarlıq siraət etmişdi. Tezliklə bu tələbələr arasında istedadlar özünü göstərdi. Kübra xanım Neva Ağəliyeva adlı tələbənin ornamentə olan həvəsini görüb ona bir-birindən fərqli olan 101 buta çəkməyi tövsiyə etdi. Rəssam qızımız onun öhdəsindən məharətlə gəldi. O zaman Kübra xanımın oğlu Orxan Miralayev də Ə.Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbinin 2-ci kursunda təhsil alırdı. O da Azərbaycan naxışlarını çox gözəl çəkirdi və onları bədii keramika sənətinə aid eskizlərdə əks etdirirdi. Kübra xanımın ən dəyərli cəhətlərində biri də o idi ki, o yetişdirdiyi tələbələrinin mütəmadi sərgilərini təşkil edir və kataloqlarını da tərtib edirdi. Bu baxımdan Kübra

xanımın o zaman Neva Ağaəliyeva və Orxan Miralayev üçün ayrı – ayrılıqda tərtib etdiyi kataloqların əhəmiyyətini xüsusilə qeyd etməliyəm. Neva Ağaəliyevanın kataloqunda Kübra xanım Azərbaycan incəsənətində geniş yer tutan buta rəsminin rəmzlərini, onu tarixini, yaranma şəraitini hələ Mədiya dövründən sənətdə geniş tətbiq edildiyini qeyd etməklə bərabər, 101 butanın hər birinin formasına uyğun adlarını da tapıb yerinə görə təyin etmişdir. Həmin kataloqun nəşrə hazırlandığı dövrdə istedadlı şairimiz mərhum Ramiz Heydər bu haqda eşitmiş, qədim ilmələrdə, naxışlarda tariximizi əks edən bu butalara poema həsr etmişdir ki, həmin poema kataloqun sonunda əks edilmişdir.

Kataloqa rəyi mərhum Sənətsünaslıq doktoru Nurəddin Həbibov vermişdir. Kataloqun redaktoru isə AMEA-nın müxbir üzvü, Sənətsünaslıq doktoru mərhum Kərim Kərimov idi. Kataloqun çapını Nevanın qardaşı Asim Ağaəliyev boynuna götürmüşdü. Kataloqun mətni azərbaycan və ingilis dilində idi. İngilis dilində olan mətn Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Lətafət Musəvi tərəfindən tərcümə edilmişdi. Sərginin açılışı 1995-ci ilin baharında baş tutdu. Sərgi o zaman professor Kamal Abdullanın rəhbərlik etdiyi Mədəniyyət fondunun salonunda keçirildi və bir ay ərzində davam etdi. Sərgiyə ən çox Ə.Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbinin tələbələri və müəllimləri gəlirdilər. Bu da gənc rəssamların milli naxış sənətinə olan xüsusi marağından irəli gəlirdi. Neva Ağaəliyevanın kataloqunda onun sərgidə nümayiş etdirdiyi 101 buta və Orxan Miralayevin rəngarəng keramik tabaklarının rəsmlərinə tamaşa edən tamaşaçıların sayı həddən artıq idi.

Bir dəfə tanınmış xalçaçı Kamil Əliyeva İnstituta gəldi və buradakı görülən işləri, xalça layihələrini görəndən sonra dedi: - “Çox maraqlı layihələrdir, bizim bəzi işçilərimizi bura gətirmək lazımdır ki, onların tətbiq edilməsi barədə fikirləşsinlər”.

Günlərin birində necə oldusa Kübra xanımın dərs dediyi auditoriyaya daxil oldum, xahiş etdi ki, dərində iştirak edim. Keçib arxada əyləşdim. Səhv etmərsə mövzu Azərbaycanda xalçaçılıq qrupları haqqında idi. Diqqətlə dinlədim, demə ki, möhtəşəm bir sənət dünyasına malik olan Azərbaycan xalçaçılıq qruplarının Təbriz – Ərdəbil, Qarabağ, Qazax – Borçalı, Gəncə, Quba – Şirvan, Bakı – Abşeron kimi zəngin qolları, hər qolun üslub, rəng çalarları var imiş. Hər üslubda da min bir çeşni, min bir ilmə, min bir naxış... Hamının da öz yeri, öz məqamı varmış.

İllər tez gəlir keçdi. Bir imza, bir hökmlə hər şeyə son qoyuldu. Demə ki

bu bir yuxu imiş. O yuxudan bir Kübra xanım qaldı, bir də “101 buta” əsəri. Qalan hər şey qloballaşan dünyada yox olub getdi.

Yay aylarında Kübra xanım anası Zəhra xanım və oğlu Orxanla Qubaya gəlir, həm dincəlir, həm də dərs deyirdi. Orxan o zamanlar əvvəl orta məktəbdə oxuyardı. Məktəbi bitirdikdən Ə.Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbinə daxil olub, sonra da Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin əvvəl “Bədii keramika”, sonra isə “Qobelen” şöbəsinə daxil oldu. Böyük səylə ingilis dilini öyrəndi. Elə Kübra xanımın tələbələrindən olan Pərvanə adlı qızla ailə həyatı qurur. Hazırda Amerikada təhsil aldığı Dövlət İdarəçiliyi sahəsində çalışır. Lakin öz sənətini də unutmur. Pərvanə ilə birlikdə, bir rəssam kimi bir neçə qalereya ilə əməkdaşlıq edirlər. Tez – tez sərgiləri olur. İki övladları var. Zaman – zaman vətəni də ziyarət edirlər.

Kübra xanım AMEA-nın Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun həm elmi işlər üzrə direktor müavini, həm də “Qafqaz Albaniyası incəsənəti və memarlığı” şöbəsinin müdürüdür. Həyata nikbin nəzərlərlə, millətinin keçmişini, gələcəyini düşünərək yenə də həmin fədakarlıq, gənclik ehtirası ilə çalışır.

Açar sözlər: Quba, xalça, keramika, Azər İlmə MMC, buta.

Мамед Алиев (Азербайджан)

**Педагогическая деятельность К. Алиевой в филиале
Азербайджанского Государственного университета
культуры и искусства в городе Губе**

В статье речь идет о Губинском филиале Азербайджанского государственного университета культуры и искусства, действующем в 1991-2001 годах, ректором которого был я. В нашем филиале были факультеты керамики, художественного металла и ткачества (ковроткачества). Здесь Кюбра Алиева, образцовый педагог, проработала 10 лет. Она дважды в неделю приезжала из Баку в Губу.

Ключевые слова: Куба, ковер, керамика, Азер-Илме ООО, бута.

Mammad Aliyev (Azerbaijan)**K.Aliyeva's pedagogical activity at the branch
of Azerbaijan State University of Culture and Art in Guba**

In the article the question is about Guba branch of Azerbaijan State University of Culture and Art functioning in 1991-2001, where I was the rector. At our branch there were sub-faculties of ceramics, artistic metal and weaving (carpet weaving). Here Kubra Aliyeva as a perfect lecturer has worked in the course of 10 years. Twice a week she came to Guba from Baku.

Key words: Guba, carpet, ceramics, catalogue, Azer-Ilme Ltd, buta.